

2. Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet.
3. Is, qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet: Deus enim illum assumpsit.
- * Iac. 4. 13. 4. Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus statueri illum.
5. Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem: unusquisque in suo sensu abundet.
6. Qui sapit diem, Domino sapit: Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.
7. Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur.
8. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus.
9. In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit: ut & mortuorum & vivorum dominetur.
10. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? * 2. Cor. 5. 10. * Iac. 4. 5. 11. scriptum est enim: * Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi stectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.
12. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.
13. Non ergo amplius invicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum.
14. Scio, & confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.
15. Si enim propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum charitatem ambulat. * Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.
- * 1. Cor. 8. 11. 16. Non ergo blasphemetur bonum nostrum.
17. Non est enim regnum Dei esca, & potus: sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto:
18. qui enim in hoc servit Christo, placeat Deo, & probatus est hominibus.
19. Itaque quae pacis sunt, sectemur:

& quae aedificationis sunt, in invicem custodiamus.

20. Noli propter escam destruire opus Dei. * omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.

21. * Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. * 1. Cor. 8. 13.

22. Tu fidem habes? penes te ipsum habe coram Deo: Beatus, qui non iudicat semetipsum in eo, quod probat.

23. Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.

CAPUT XV.

Concludit Gentiles conversos infirmitatem Iudeorum portare debere, & de scientia sua non ita sibi placere, ut alios contemnant; sed ad eorum imbecillitatem in delictu ciborum, & dierum se demittere; in iis quae bona sunt, & aedificationis, non suis tantum commodis servire, sed ad utilitatem proximi, vitam suam rationem componere, & bonum proximi spirituale procurare.

1. **D**Ebemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere.
2. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad aedificationem.
3. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: * Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. * Psal. 68. 10.
4. Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, & consolacionem Scripturarum, spem habeamus.
5. Deus autem patientiae, & solatij * 1. Cor. 14. 10. det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum:
6. ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, & patrem Domini nostri Iesu Christi.
7. Propter quod suscipite invicem, sicut & Christus suscepit vos in honorem Dei.
8. Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcissionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum:
9. Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: * Prop-

- tere confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo.
10. Et iterum dicit: Latamini Gentes cum plebe eius.
- * Psal. 116. 1. 11. Et iterum: * Laudate omnes Gentes Dominum: & magnificate eum omnes populi.
- * Isai. 11. 10. 12. Et rursus Isaias ait: * Erit radix Iesse, & qui exurget regere Gentes, in eum Gentes sperabunt.
13. Deus autem spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo: ut abundetis in spe: & virtute Spiritus sancti.
14. Certus sum autem fratres mei & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere.
15. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam, quae data est mihi a Deo,
16. ut sim minister Christi Iesu in Gentibus: sanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto.
17. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum.
18. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quae per me non efficit Christus in obedientiam Gentium, verbo & factis:
19. in virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad Illyricum replerem Evangelium Christi.
20. Sic autem praedicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem: sed sicut scriptum est:
- * Isai. 52. 15. 21. * Quibus non est annunciatum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent.
22. Propter quod & impediabar plurimum venire ad vos, & prohibitus sum usque adhuc.
23. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam praecedentibus annis:
24. cum in Hispaniam proficisci cepero, spero quod praetereis videam vos, & a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fructus fuero.
25. Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare sanctis.
26. Probaverunt enim Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusalem.

27. Placuit enim eis: & debitores sunt eorum. * Nam si spiritualium eorum particeps facti sunt Gentiles: debent & in carnalibus ministrare illis. * 1. Cor. 9. 11.

28. Hoc igitur cum consummavero, & assignavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in Hispaniam.

29. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelij Christi veniam.

30. Obscuro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum,

31. ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Iudaea, & obsequij mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis,

32. ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, & refrigerer vobiscum.

33. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

CAPUT XVI.

Commendationes aliquot & salutaciones familiares hoc postremo capite continentur simul & admonet cavendum esse a seductioibus simplicium; sapientes esse oportere in bonis operibus.

1. **C**ommendo autem vobis Phoben sororem nostram, quae est in ministerio Ecclesiae, quae est in Cenchris:
2. ut eam suscipiatis in Domino dignè sanctis: & assistatis ei in quocumque negotio vestri indigerit: etenim ipsa quoque assistit multis, & mihi ipsi.
3. Salutate * Priscam, & Aquilam adiutores meos in Christo Iesu; * Act. 18. 2. & 26.
4. (qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed & cunctae ecclesiae Gentium)
5. & domesticam Ecclesiam eorum. Salutate Epānetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiae in Christo.
6. Salutate Mariam, quae multum laboravit in vobis.
7. Salutate Andrōnicum, & Iuniam cognatos, & concaptivos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui & ante me fuerunt in Christo.
8. Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino.
9. Salutate Urbānum adiutorem nostrum in Christo Iesu, & Stachyn dilectum meum.
10. Salutate Apellen probum in Christo.

11. Salutâte eos, qui sunt ex Aristobóli domo. Salutâte Herodióne[m] cognâtum meum. Salutâte eos, qui sunt ex Narcísi domo, qui sunt in Dómino.

12. Salutâte Tryphænam, & Tryphósam: quæ laborant in Dómino. Salutâte Pérfidem charíssimam, quæ multum laborâvit in Dómino.

13. Salutâte Rufum eléctum in Dómino, & matrem eius, & meam.

14. Salutâte A[s]yncritum, Phlegóntem, Hermam, Pátrobam, Hermen: & qui cum eis sunt, fratres.

15. Salutâte Philólogum, & Iúliam, Néreum, & sorórem eius, & Olympiádem, & omnes, qui cum eis sunt, sanctos.

16. Salutâte invicem in ósculo sancto. Salútant vos omnes Ecclésiæ Christi.

17. Rogo autem vos fratres, ut observétis eos, qui dissensiónes, & offéndicula præter doctrinam, quam vos didicístis, faciunt, & declinâte ab illis.

18. Huiuscemodi enim Christo Dómino nostro non sérvíunt, sed suo ventri: & per dulces sermónes, & benedictiónes seducunt corda innocéntium.

19. Vestra enim obediéntia in omnem

locum divulgâta est. Gáudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapiéntes esse in bono, & simplices in malo.

20. Deus autem pacis cónferat Sátanam sub pédibus vestris velocitèr. Grátia Dómini nostri Iesu Christi vobíscum.

21. * Salútat vos Timótheus adiutor meus, & Lúcius, & Iafon, & Sosípater cognáti mei.

22. Salúto vos ego Tértius, qui scripsi epístolam in Dómino.

23. Salútat vos Cáius hospes meus, & univér[s]a Ecclési[a]. Salútat vos Era[stus] arcárius civitátis, & Quartus, frater.

24. Grátia Dómini nostri Iesu Christi cum ómnibus vobis. Amen.

25. Ei autem, qui potens est vos confirmâre iuxta Evangélium meum, & prædicatióne[m] Iesu Christi, secúndum revelatióne[m] mystérij temporibus æternis táci, 26. (quod nunc patefactum est per Scripturas Prophetárum secúndum præceptum æterni Dei, ad obediéntie[m] fidei) in cunctis Géntibus cogniti,

27. soli sapiénti Deo, per Iesum Christum, cui honor, & glória in sæcula sæculórum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

PAULUS per amicos edoctus ortas inter Christianos Corinthios ex nimio erga Magistros studio contentiones; admissum à quodam ex illis gravissimum scelus, patris uxore sibi incestus nuptiis copulatâ; alios nimis elatos; nonnullos contra verè religiosos ac pios, orationem ita moderatur, ut modò solatia, modò castigaciones adhibeat, laudésque reprehensionibus admisceat, ut hæc aut illa quisque ex conscientia monitu sibi accommodaret. Non Philippis scriptam fuisse hanc Epistolam, ut fert hypographe in codicibus Græcis addita; indè patet quod ipse se ad eos venturum significat, & quæ supererunt ordinaturum (cap. 4. 18. & 11. 34.) cum pertransisset Macedoniam, sed priùs Ephesi usque ad Pentecosten permanurum (cap. 16. 5. 8.) Id autem Apostoli consilium quamvis inopinatus casus ingentis illius seditionis per Demetrium argentarium suscitata (Act. 19.) perturbavit; indè tamen intelligitur Ephesi scriptam esse hanc Epistolam absente tum Timotheo (cap. 16. 10. cum Act. 19. 22.) per Stephanam, Fortunatum, & Achaicum, quos Corinthij ad visendum Apostolum miserant. Idque circa annum vulgaris æra 57. à morte Christi 24.

CAPUT PRIMUM.

Premissa congratulatione, eorum reprehendit dissidia.

1. **P**aulus vocatus Apóstolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Sósthene frater, 2. Ecclésiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum ómnibus, qui invocant nomen Dómini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsórum, & nostro.

3. Grátia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Dómino Iesu Christo.

4. † Grátias ago Deo meo semper pro vobis in grátia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu:

5. quòd in ómnibus dívites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni sciéntia:

6. sicut testimónium Christi confirmatum est in vobis:

7. ita ut nihil vobis desit in ulla grátia, expectántibus revelatióne[m] Dómini nostri Iesu Christi,

8. qui & confirmábit vos usque in finem sinè crimine, in die adventus Dómini nostri Iesu Christi. ^a

9. * Fidélis Deus: per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi Dómini nostri.

10. Oblécro autem vos fratres per nomen Dómini nostri Iesu Christi: ut ipsam dicatis omnes, & non sint in vobis

schismata: fitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.

11. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab iis, qui sunt Chloës, quia contentiones sunt inter vos.

12. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem * Apóllō: ego verò Cephæ: * ^{Act. 18. 24.}

13. Divísus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nómine Pauli baptizati estis?

14. Grátias ago Deo, quòd néminem vestrum baptizavi, * nisi Crispum, & * ^{Act. 18. 8.} Cáium:

15. nequis dicat quòd in nómine meo baptizati estis.

16. Baptizavi autem & Stéphanæ domum: ceterum néscio si quem alium baptizáverim.

17. Non enim misit me Christus baptizâre, sed evangelizâre: * non in sapiéntia verbi, ut non evacuétur crux Christi. ^{2. Petr. 1. 16.}

18. Verbum enim crucis pereúntibus quidem stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, * Dei virtus est. ^{Infr. 2. 1. 4. & 13.}

19. Scriptum est enim: * Perdam sapiéntiam sapiéntium, & prudéntiam prudéntium reprobâbo. ^{Rom. 1. 16.}

20. * Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius sæculi? Nonné stultam fecit Deus sapiéntiam huius mundi? ^{Isai. 29. 14.}

21. Nam quia in Dei sapiéntia non cognóvit mundus per sapiéntiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicatiónis salvos facere credéntes. ^{Isai. 33. 18.}

† DOM. 18. POST PENTEC.

* 1. Thess. 5. 24.

* 2. Petr. 1. 16. Infr. 2. 1. 4. & 13. * Rom. 1. 16. * Isai. 29. 14.

* Isai. 33. 18.